

HENNING EMIL HJORTH-NIELSEN

7. JANUAR 1878–16. AUGUST 1963

Med museumsinspektør H. HJORTH-NIELSEN er en af Samfundets mest trofaste medarbejdere gået bort. Gennem et langt liv anvendte han en væsentlig del af sin fritid på personalhistoriske studier, med få afbrydelser var han en daglig gæst på bibliotekerne eller arkiverne fra 1899, da han var 21, til alderen omkring de 80 begyndte at gøre sig generende gældende, det vil sige gennem 60 år. Resultatet har været en række betydelige arbejder, som ikke blot vil sikre hans navn mod en for tidlig glemsel, men som i generationer vil høre til personalhistorikerens uundværlige og påskønnede håndbogsbestand.

Hjorth-Nielsen var københavner, men på mødrene side af sømandsslægten RØNNE, hvorfra han arvede sin kærlighed til søen; han dyrkede sejlsportslivet med iver og omtalte ikke uden stolthed, at han i 1904 havde taget sætteskippereksamen. Tidligt forældreløs kom han sammen med sine søskende (blandt hvilke nationaløkonomen professor AXEL NIELSEN, 1880–1951) i huset hos en morbroder, 1895 fik han præliminæreksamen, og samme år blev han ansat i postvæsenet, hvor hans livsgerning kom til at ligge. Den historiske interesse, der tidligt var vakt hos ham, havde han den lykke at kunne forene med sin embedsgerning, idet han i 1922 fik overdraget den opgave at organisere et bibliotek for postetaten – nu Post- og Telegrafbiblioteket – for at få koordineret de enkelte kontorers boganskaffelser, og endnu mere, da man i 1926 satte ham til at ordne og registrere etatens hovedarkiv, som for tiden efter 1848 (før denne tid i Rigsarkivet) henlå i en sørgelig forfatning. Ledelsen af arkivet, med titel af hovedarkivar, beholdt han til 1943. Endvidere var han fra 1924 knyttet til postmuseet, hvor han fra 1927 havde forvaltningen af de ældre frigørelsesmidler, hvis katalogisering han anlagde; han lagde et stort arbejde i at indsamle genstande til museet, der som følge af etaternes sammenlægning i 1927 også kom til at omfatte telegrafvæsenet, og hans særlige søfartsinteresse bevirkede, at han ikke mindst

lagde vægt på at belyse færgefartens udvikling. Museets ledelse beholdt han, til han i 1948 faldt for aldersgrænsen.

Hans vej ind i det personalhistoriske studium i videre forstand var den traditionelle; ud fra trangen til at kende noget til sin egen slægt, og de deraf følgende biblioteks- og arkivstudier, voksede den bredere interesse frem. 1911 offentliggjorde han sin første artikel i *Personalhistorisk Tidsskrift* „Lidt om Peder Nielsen Gad“ (6. II, 213) – et emne som Albert Olsen med bredere historisk baggrund uddybede nogle år senere (7. III, 1919, 120). Hjorth-Nielsen kom derved i forbindelse med PAUL HENNINGS, der utvivlsomt har opfordret ham til at gå videre, og som i hvert fald benyttede sig af hans hjælp under sit arbejde på „Ahnetavle for fire Søskende Hennings“ (1917), hvor hans navn kom på titelbladet som udtryk for, at en ikke ringe del af de arkivalske undersøgelser var udført af ham. Forbindelsen med Hennings, hvis sagførerforretning lagde stærkt beslag på ham, medførte, at Hjorth-Nielsen i 1918 blev knyttet til Samfundet som redaktionssekretær, 1919 blev han indvalgt i bestyrelsen, hvor han havde sæde til 1954, og 1920 afløste han Hennings som Samfundets sekretær. Hennings beholdt dog redaktionen af *Personalhistorisk Tidsskrift*, som først efter hans død i 1927 gik over til Hjorth-Nielsen. Han varetog dette hverv på udmærket måde indtil 1948 og har både som sekretær og som redaktør dels gennem vejledende anmeldelser, dels og navnlig ved sin personlige kontakt med de yngre eller debuterende bidragsydere haft en betydning, der ikke let lader sig erkende senere; det er dog ikke blot den, der skriver disse linjer, der har grund til med taknemmelighed at mindes den opmuntring og støtte han i de unge år modtog fra Samfundets sekretær.

Bortset fra anmeldelserne og nogle nekrologer har Hjorth-Nielsens bidrag til tidsskriftet været forholdsvis få. Han har offentliggjort den nyttige fortegnelse over giftermållstilladelser til hærens officerer 1815–47 (6. V, 1–48), indholdsfortegnelsen til tidsskriftets første 50 årgange (9. III, I–III) og som det vægtigste bidrag de omfattende udtog af det store personhistoriske stof i biskop Jens Bircherods dagbøger (8. IV, 9. I, II og IV). Desuden et foredrag om navneloven af 1904 (6. IV, 187), en oversigt over håndskrevne registre til større værker (7. IV, 282), nogle optegnelser om familierne Weinmann og Michelbecker (9. II, 205) og den pudsige historie om digteren Goldschmidts harme over postvæsenets formentlige krænkelse af brevhemmeligheden (9. I, 27–31). Af egentlige genealogiske arbejder har Hjorth-Nielsen udarbejdet stamtavlen over familien Rehling (6. VI,

172) og De fem ældste led af en familie Gamst fra Kolding (13. III, 77) – hans sidste bidrag til tidsskriftet – samt som selvstændige publikationer En Slægt Flensburg (1942) og den store dupliserede stamtavle over hans mødrene slægt Købmands- og Skibsførerslægten Rønne (1942); desuden samlede han en stor del af materialet til den af under tegnede fuldførte stamtavle over præste- og landmandsslægten Krag (Kragh) (Ph. T. 10. VI).

Hans beskæftigelse med postvæsenets historie satte sig frugt i den udmærkede skildring af ældre tiders postforbindelser i Norden (Den svenske Post gennem Danmark og den dansk-norske Post gennem Sverige i Tiden før 1735), som i anledning af det svenske postvæsens 300-års jubilæum blev udgivet af det danske postvæsen i 1936. Han redigerede 1932–33 Det danske Post- og Telegrafvæsen, hvori han selv skrev fire afhandlinger om postvæsenets historie, og i Aar bog for det danske Postvæsen har han lejlighedsvis offentliggjort biografier af postvæsenets spidser. Desuden interesserede Hjorth-Nielsen sig for laugshistorien, hvorom vidnesbyrd foreligger i Københavns Slagterlaug 1451–1926 (1926, ny udgave 1951), Københavns Bagerlaug (1933) og Københavns Bryggerlaug (1934). Endelig skal det for fuldstændighedens skyld nævnes, at han fra 1930 var medudgiver og medredaktør af Kommunal årbog og – selv høj frimurer – fra 1920 redigerede frimurermatriklen.

1916 overdrog Den danske Sagførerforening på Hennings' initiativ ham udarbejdelsen af et biografisk værk over Danske Prokuratorer med kongelig bevilling 1660–1869, et arbejde som det lykkedes ham at afslutte 1923, men som efter vanskelige forhandlinger med Sagførerforeningens afløser først blev trykt i 1935. Værkets standard og almene interesse var så betydelig, at Sagførersamfundet umiddelbart efter dets udgivelse overdrog ham arbejdet med en fortsættelse (Danske Sagførere under Loven af 26. Maj 1868), der udkom 1941; således forelå i løbet af få år en fuldstændig biografering af danske sagførere 1660–1919, en i sig selv imponerende arbejdspræstation. Hjorth-Nielsen havde imidlertid allerede 1921 på auktionen over Sofus Elvius' bogsamling erhvervet 7 håndskrevne kollegiehæfter med kortfattede biografiske oplysninger om juridiske kandidater og examinati juris, som sammen med 11 bind tilsvarende notitser, der 1948 fandtes i boet efter Hauch-Fausbøll, viste sig at have tilhørt V. Richter. Det var således naturligt, at kontorchef FALK-JENSEN, som under sit arbejde med den aktuelle juridiske stat havde fattet planen om en fuldstændig oversigt over de juridiske eksaminander

siden eksamens indførelse i 1736, søgte samarbejde med Hjorth-Nielsen. Resultatet blev i fem bind værket: *Candidati og examinati juris 1736–1936*, *candidati politices 1852–1936*, *candidati actuarii 1922–1936*, der udsendtes i årene 1954–59, og som sammen med de to sagførerværker dækker hele området. Hjorth-Nielsen lagde trods sin alder personlig et enormt arbejde i juristværket – dag efter dag mødte han på slaget 9 på Det kgl. Bibliotek for systematisk at gennemgå den samlede genealogiske litteratur, for at ingen detaille skulle undslippe ham; at der trods al omhu – som overfor alt menneskeværk – har kunnet påvises misforståelser eller fejl i nogle af de forhold til de titusinder af enkeltoplysninger få detaljer, sårede ham urimeligt dybt, hvad der kun lader sig forklare ud fra bevidstheden om den samvittighedsfuldhed, med hvilken han havde arbejdet. Til gengæld glædede det ham overordentlig, at hans arbejde med prokuratorerne medførte en opfordring fra Juristforbundet til at skrive sagførerstandens historie (1936), og han var stolt over, at man hans høje alder til trods betroede ham at biografere dommerkollegiet i Højesterets festskrift (1961).

Hjorth-Nielsen modtog 1939 Den Hielmstjerne-Rosencrones medaille, og ved Samfundets 75 års jubilæum i 1954 blev han udnævnt til æresmedlem som en påskønnelse af hans mangeårige trofaste arbejde i dansk personalhistories tjeneste.

ALBERT FABRITIUS.